

Августъ 1

1871.

Книжка 21.

Третіо унѣтване

ЗА

*Българскій езикъ *)*

Да са пише на единъ езикъ невразумливъ отъ народътъ какъ бѣлѣтъ на едно дълбоко знаяне, има си началото отъ памтивѣка. Още по врѣмето на фараонигъ въ Египетъ ученигъ, наречени врачове, нѣ само имаха други букви и писмоветъ езикъ, които не разбираше народътъ, а и школата имъ бѣха подъ земята, за да не гледа свѣтътъ дѣ са учать тѣ; тѣй тогавашнигъ врачове посредствомъ наукыгъ правяха чудеса прѣтъ хората, които свѣтътъ мислеме за извънестествени работи и ги наричаше *магъ*. Отъ шесть стотинъ хыляды Евреи, само Мойсей, какго храненикъ на фараоновата дщера, можа да влѣзе въ тѣхъ подземни школа и тамъ да свърше ученето си; и ако той на послѣ, за да заздрави прѣхра-

*) Читалището което е вече въ крайтъ на прѣктж си юдилж не е имало до сега случай да ся занимае съ прѣдмѣты по лзы-кословнж члѣтъ, ако и да жселае да послужи на съотечественицитъ ни и въ туй отношеніе. А извънж, отъ нашигъ българскы филолози и писатели то не е было честито да пріеме освѣнъ на-столицѣж статіѣ на Г. Божурова, които не е свѣстѣж безинте-ресна и сдѣржисѣа доста умѣстны наставленія на немалко полезны за нашигъ млади и неопытны писатели. По тѣжи причинж, как-то и за да покажемъ колко високо цѣнимъ трудоветъ на оныя

ната на животътъ си, ставаше нѣкой фанлоповъ чиновникъ което лесно можеше постигне, и Таворъ (?) ако отиваше да наговаря Евреитъ да напустижтъ бащиний си езикъ за да възлѣзе Мойсей на по-горенъ чинъ — тогасъ свѣтътъ нещеше има никакво познание отъ *Бытія*.

До наскоро въ цѣла Европа школскы езикъ бѣше латинскый, защото ученый свѣтъ мислеше, че наукытъ не можтъ да са прѣподаватъ на единъ народъ по живъ езикъ. Въ Паризъ въртоутъ, дѣто са намиратъ всичкытъ школа, още и до днесъ са нарича *quartier latin*. Въ Германія първый Нѣмецъ, който посѣгна да напечѣта книга на Нѣмскый езикъ, тогасъ направи голѣмъ грѣхъ, а нынѣ прѣголѣмо добро на своя народъ; защо отъ какъ закачиха въ Европа да са учатъ народитѣ всякой на бащиный свой езикъ, отъ тогасъ започна да напрѣднува и просвѣтенето между тѣхъ и тѣй достигнаха до най-высока стѣпень учене, на която са намиратъ днесъ и съ правда са голѣмжтъ прѣдъ насъ.

Ни като пѣмаме другъ народъ по-просвѣтенъ прѣдъ насъ освѣнъ грыцитѣ, гледаме тѣхъ съ четири очи щото правятъ тѣ за своето народно просвѣтене и ни да правимъ сжщото, то са види, че ни пѣмаме още таквысь учени човѣцы, които да разсѣждатъ за наше добро. Наистина грыцитѣ да учатъ Еллинскый езикъ, може за тѣхъ и да е право още и неизбѣжно, защото тѣ иматъ на него списатели още отъ то врѣме, когато наукытъ цвѣтѣха въ Гръція, и отъ списаніята на които почна да са освѣтя-

които ся занимаватъ по тѣзи члѣстъ и да подсътимъ и други въщи и компетантны въ тѣзи отрасли на наукытъ лица за напредъ да не забравятъ отворенитѣ за произведеніята имъ страници на поврѣмненото ни списание, ный давамы почтенно мѣсто въ страницытъ на Читалище на статіижтъ на Г. Боюрова.

Тамъ дѣто статіята на Г. Боюрова ни ся вижда да не е сполучлива, то е въ прѣтълмузаніето на примѣрытъ които доважда и въ критикытъ му на языка на Г. П. Р. Славейкова. Г. Славейковъ обычя да направи набързо нѣкои бѣльжскы вѣрху Г. Боюровыжъ статіи, на кождо има право да отговори, и ный ги обнародвамы за едно, като съдържлици нѣкои добры идеи които ный сподѣлямы и като излѣзли изъ перото на единъ бѣмарскы писателъ на когото никой неможе да оспора познанието на бѣмарскый языкъ.

ва цѣла Европа. Тѣй за гръцкѣ е по-прилично да познаватъ Еллинскій языкъ, за да са учатъ по свои списанеа а нѣ да ги зинатъ на единъ Европскы языкъ прѣведены отъ сѣхъ Еллинскій. На тазъ идея толкосъ права за гръцкѣ, нѣи Българитѣ сме длѣжни за днешната наша народность; защото гръцкѣ прѣди педесетъ години намѣсто да учатъ насъ просто гръцкы, щото за двѣ три години да сме готовы гръчета, тѣ прѣподаваха намъ Еллинскій языкъ и го превознаха на гръцкый, когато нѣи не разбирахме нито единый нито другый. Десетъ цѣлы години бѣхъ потрѣбны за единъ сѣхъ гръкъ да научи бащиный си языкъ а камо ли Българинъ! Грамматиката на Ласкареосъ учаха нѣкои петнадесетъ години и пакъ незнаяха да склопятъ единъ неправиленъ глаголъ! Ако бѣха тѣ са вразумили тогасъ да прѣматъ за основа народный языкъ и да улеснѣтъ колкото са може всичко за изученего му, нѣи всинца нѣи щяхме да бждемъ гръци и да сме забравили веке, че сме были нѣкогажъ Българи. (!) А пакъ нѣи, прѣди да са паречемъ Българи, отъ нашытѣ прѣдѣды Славяны нѣмаме нищо, освѣнь, че тѣ сѣ са наричали Хунни, Авари и Печенѣги. Колкото за черковнославянский языкъ Българитѣ никогажъ не сѣ го говорили, нито сѣ го имали за тѣхенъ политическы: той е излѣенъ патжкмо споредъ гръцкый.

По врѣмето на дохождането на турцитѣ въ Европа, Българитѣ сѣ говорили сѣщо тѣй, както си говоримъ и днесъ. Пѣснитѣ (които пѣснопойкытѣ искараватъ щомъ са случи нѣщо): *Царь Мурадъ Мари думаше* (Търново, 1389.) и: *Начо Димки тихо льно говори* (Сопотъ, 1835.), едната извадена отсамъ Стара-планина, другата отвѣдъ, и двѣтѣ сѣ на единъ сѣхъ языкъ безъ никаква разлика. Когато нѣкои черковны книги, които сѣ прѣведены послѣ дохождането на Турцитѣ и иматъ *расланъ* намѣсто *лжвъ*, пакъ сѣ на Кириловскій языкъ. По това може да отсѣче на единъ човѣкъ умѣтъ, че и сѣхъ Кирилъ и Методій сѣ говорили Българскы, както си говоримъ нѣи днесъ, а повлѣчени отъ тогавашный навѣкъ или и отъ побожность да не бы родителный падежъ като са прѣведе съ вишителинъ прѣгрѣшжтъ съ това, тѣи прѣведоха черковнытѣ книги споредъ гръцко словосѣчинене и тѣй излѣзе на явѣ черко-

вно славянскій языкъ. Нима нѣ българитѣ говоримъ тѣй, както пишатъ днешнитѣ наши учени? Ако нѣкой слѣдъ есть вѣка пожелае да види какъ сѣ говорили Българитѣ въ 1871 година, коя отъ днешнитѣ напечатаны книги ще го увѣри за това? Да приедемъ черковнославянскій языкъ за писмоветъ, за да подновимъ — кое? Помилуй мя Боже ли? та нѣ го знаемъ отколѣ, още и наустъ. Едвамъ са отървахме отъ едно заматаване на Еллинскій языкъ, да влѣземъ въ друго ужъ наше и намѣсто да учимъ науки (sciences) да са просвѣтаваме съ различни познанае, да учимъ умрълъ языкъ и да губимъ за него по нѣколко години да са рече само, че го знаемъ, което не можемъ и направи безъ по-отнапрешно добро знаяне на Еллинскій языкъ.

Да са просвѣти единъ народъ, нѣма другъ по-късъ пѣтъ освѣтъ неговый бащинъ языкъ; защо дѣтето, щомъ влѣзе въ школото, разумѣва най-добръ даскалътъ и запомнева всичко щото е учило на бащиный си языкъ докль свѣтъ свѣти. Споредъ това въ Европа никой отъ чужденцытъ ученицы, колкото прилежъ и да е ималъ, не е напредналъ тѣй въ наукитъ, както единъ тамкашенъ, който ги е слушалъ на бащиный си языкъ. По тазъ сѣща причина и нѣ исхвърлихме изъ нашитѣ школа Гръцкый языкъ.

Повлѣчени отъ една такава вета и рждясала мысль може бы и съсипителна за насъ, нѣ, ужъ пусто върло ученитъ, щото и да започнемъ за наше народно просвѣтене, наричаме го съ нѣ Българскы рѣчи, га чели да нѣма на свѣтътъ Български живъ языкъ; тѣй излѣзе щото днесъ всичкитѣ наши общи основаеа за народно просвѣтене и нашитѣ печѣтны книги да иматъ единъ чуждъ изгледъ. Ето нѣкой отъ тыя имена и значенето имъ на Български: *Отечество*, *Дружество*, *Училище*, *Чталище*, *Уставы*, *Мірозрѣніе*, *Числителница*, *Лѣтоструй* и др. мл. т.

Отечество. Както отъ рѣчь *калугерь* става *калугерство* и отъ *попъ*. *попство*, тѣй и отъ — *отецъ*, *отечество*; а зашто нѣ казваме само на калугерь или на попъ *отецъ* и никогажъ Българинъ не казва за бѣща си: *моятъ отецъ*, тѣй слѣдва рѣчь *отечество* на Българскы да има значене:

калугерство или попство. Намѣсто да кажемъ: *Бащинія* или и споредъ нѣкои: *татковина*.¹⁾

Дружество. Както отъ рѣчь *братъ* става *братство* тѣй и отъ — *другъ*, *дружество*; а *другъ* на Българскы не ще рече *другарь*, а *другъ-единъ* (ἄλλος), тѣй *дружество* на Бъл. ще рече *дружочность*. Намѣсто: *другарство*, което нѣкой употребяватъ и съ турски свършакъ: *другарлъкъ*.²⁾

1) А защо казватъ Българитѣ на попъ или на калугерь *отецъ* и *отче*? не казва ли то пакъ *баща* и не съ туй значеніе ли ся употребява? А еще да ли не е и по право то пожеже е наше си и въ употребеніе у насъ, когато *баща* не е отъ чистъ Българскы корень, но е отъ турското *башъ* (глава, начальникъ) и е отпослѣ внесено въ языкътъ. При това то не е и вредъ употребително, защото освѣнъ въ градоветѣ по всичкытѣ почти села ся употребява и днесъ *тате*, *тете*, *татко*, *тейко*, което не е друго но сѣщото цѣло спазено въ възваніето *отецъ* и *отче* по исвѣрлеваніето или измѣняваніето на буквытѣ *ц* и *ч* въ *к*. Ще каже че Г. Богоровъ иска да замѣнявамы нашѣтъ си правилнѣ и общепотребителнѣ думѣ съ чуждѣтъ неправилнѣ и не общъ толкозь думѣ и да произвождамы отъ неѣкъ еще по неправилно сглобенѣтъ и съвѣстѣмъ друго значущѣтъ *Бащинія*? — *Бащинія* освѣнъ че произхожда отъ чуждѣ думѣ но има и крайницѣ не свойственнѣ на Българскый языкъ, каквото сѣ всички таквызъ на *ял* думы, каквото: *попадѣл*, *поризѣл*, *невоѣл* и дрѣ. По право бы было *бащина* и *бащинина* но то тогазы има вече съвѣстѣмъ друго значеніе, каквото всички на *ина* — както ся вижда и отъ слѣдующѣтъ пѣснь:

«че царството е, сыно, бащинна
а пакъ везирство — дѣднина . . . »

2) Явно че на думѣтъ *дружество* кореньтъ го има въ говоримыйтъ языкъ той е *другъ* отъ което става *другарь*, тогазы твърдѣ правилно може да стане отъ *другъ* и *дружество*, което еи по кратко и въ много отношения по за прѣдпочитаніе отъ *другарство*. Има наистинѣ въ Българскый языкъ и хубавата онѣзи дума *дружина*, — *Дружина* вѣрна сговорна — която може да замѣни думѣтъ *дружество*, както виждамы и въ названіето *Благодѣтели дружина*; но не е нито голѣмъ грѣхъ нито беззаконіе голѣмо противу языкътъ ако съставимъ и спазимъ и думѣтъ *дружество*, (*дружество*) и *сдружество* и *сдружѣ* и всички отъ този корень произходящи които и облесненіе голѣмо и украшеніе даватъ на языка. Ный мыслимъ че твърдѣ на кѣсо гледать и твърдѣ ограниченъ искать языкътъ онѣзи които възбравяватъ разнообразното производство и сложеніе на разны думы отъ единъ думѣ кождо ѣкъ има вече въ языкътъ. А освѣнъ това и не възможно е да ся ограничимъ само въ сѣществующитѣ въ живый языкъ думы и съ тѣхъ да искамы да из-

Рѣчь *Читалище* не е наша. Тя са уприличава на Българскы да има две значенеа: 1-о третю лице на гл. *чита ли щѣ, чита ли щешъ, чита ли ще*;³⁾ 2-о едно мѣ-

разимъ не сѣществовавшигъ и сега въвежданыгъ въ народътъ понятія. Кожкото за това дѣто казвать че не щѣлъ да ги разбира народътъ не е освѣнъ *вина о грѣсѣхъ* на онѣзи които търсятъ съ какво да намѣрятъ маханъ на другыгъ, за да ся покажѣтъ ужъ че и тѣ знайтъ вѣщо че могатъ да сждятъ и да осжждать другыгъ. Онѣзи който не ще разбере *дружество, дружисинство, сѣдружество* и *сѣдружіе*, като разбира *другарь, другарство* и *дружина* за него е по добро нищо да ся не пише, а не да ся лѣжѣтъ новы думы потѣсныгъ и бугравы калѣны на Г-на Богорова. Споредъ насъ когато кореныгъ на една думѣ ѣма въ живыи языкъ, ный свободно можемъ да заемамы всичкыгъ производны отъ неѣ думы въ другыгъ Славенскы нарѣчія, и най първо отъ чърковното, и ако ѣ нѣма—отъ руското, което е по-близу до него, а послѣ и отъ сръбскый и чехскый и полскый, когато е по вразумителна и по блискѣ до свойството на Българскый языкъ. Зашто да правимъ ный за всичко новы думы, които сѣ необходимы, по свои особенны производства, ще каже да влѣземъ въ единъ съвѣтъ безисходенъ пѣтъ, щото не само сродныгъ намъ варѣды да ны неотбиратъ, но и самы ный да си неотбирамы по-между си, и тогазъ ще стане нужда всякой писатель да има свой си особенъ рѣчникъ за употрѣбяваныгъ отъ него производны и новы думы. Да пишемъ само съ сжществующыгъ въ языкъ думы е невѣзможно, а кога ще внесемъ новы, былъ тѣ пѣтѣи или инакъ произведены и сглобены, все ще бѣждѣтъ новы за онѣзъ които ги незнайтъ, и тѣи и инакъ тѣ ще ги учатъ: най-умното прочее въ такъвъ случай е да ся избиратъ и внасятъ думы по-общы, и съ опрѣдѣлено вече значеніе, които да могатъ всичкы да ги пріематъ и употрѣбятъ, а не всякой за себе си да употрѣбѣва думы особенны които другы да не разбирагъ, както може най-добрѣ да ся види този недостатокъ въ книжевныгъ произведения на Г-на Богорова. — Языкътъ като срдѣство за образование постига назначеніето си тогазъ когато може по лесно и по скоро да стане общъ, да го разбиратъ и пріематъ всичкы, а не когато ся затвори въ тѣсныгъ прѣдѣлы на своѣтъ цѣлныи безъ нужното обработване. Онова което има въ единъ живъ языкъ то си остава всякога както и да пишѣтъ писателитъ му, мжчното е въ изборътъ на онова което има да ся принади и привнесе въ тозъ языкъ, а тамъ е вѣщичеството и сполуката на писателитъ. — *Дружина* казва еще и множество: ный смы въ кжци *дружника*; по какво ще каже Г-нъ Богоровото *дружничость* ный не знаемъ и не смы го чували.

3) Г-нъ Богоровъ или е забравилъ че глаголыгъ *читѣ* или *четѣ* не прави никога *чита щѣ* нищо *чита ли щѣ*, или нека да покаже ужъ че казва вѣщо съ това дѣто уйдур—уйдур съойдеюр.

сто дѣто сж натрупани много читали, както: *огнь, огнище; купъ купище; читалъ, читалище*. Имената на Бъл. езикъ, които показватъ една кжца въ която става нѣкое работене или дѣйствиѣ, иматъ свършакъ на *ица*, както: *тепавица, ковачница*. Cabinet de Lecture на Бъл. ще рече стая за прочитане или съ една дума можемъ каза: *четница*. Народътъ, който познава по-добрь естественитъ правила на своята Грамматика отъ колкото ные ученитъ, скроилъ е и турскитъ рѣчи по това правило, както: *халважійница, берберница*.⁴⁾ Въ село Михалце, дѣто винарницата е срѣщо черковата, селянитъ като излазятъ отъ послѣдната и отийватъ въ насрѣщната, казватъ: *изъ упльиница въ опійница*. Ако беше былъ въ това село Г. Славейковъ съ Г. Миклошичевый Лексиконъ *) подъ мышница,⁵⁾ щеше оправи това селско изречене на: *изъ упльище*

4) То е право че народътъ казва *ковачница, берберница* п множество таквызъ на *ица*, които показватъ зданіе въ което ся нѣщо върши; но този народъ е такожде който говори *онище, купище, иноище, бранище, пасище, повлечище, сырище, черковище, мѣнастырище, градище, хорище* и тол. др. Разницата е тука, че той дава окончаваніето на *ица*, когато названіето ся отнася до зданіето въ което ся върши нѣщо и то постоянно, а когато ся отнася до мѣсто на което ся върши нѣщо и то отъ врѣме, на врѣме тамъ той строго пази да не нарече туй мѣсто съ прилогътъ *ица*, но прибави му *ище*. Отъ туй ставатъ и твърдѣ правилно думитъ *училище* и *читалище* по отношеніе къмъ мѣстото, а не къмъ зданіето и то твърдѣ логически защога дѣйствието на учение и четение може да става и на открито мѣсто и не само въ зданіе. Не е прочее противъ правилата на языка ни *училище* ни *читалище*, но сж твърдѣ правилны; напротивъ неправилно излоупотрѣбително бы было ако да ги наречамъ *училница* и *читалница* а еще по неправилно е както казва Г. Богоровъ *четница*, което е отъ прилагателното *четникъ* и ся употребява въ языкътъ за женж която знае или обыча много да чете.

*) Реченый Лексиконъ е направенъ по-вече споредъ Сърбскы церковны ржкописи, едвამъ ли има тамъ два три Българскы. Слѣдовательно той черковенъ езикъ ако е былъ нѣкогажъ като общъ на тѣхъ два народа, тогасъ излази едно второ пытане: отъ кое стълпотворене тѣи два народа са раздѣлиха, та започнаха единтъ да говорятъ Българскы а другитъ Сърбскы? (Бѣлж. на членописателя, по пытаніето е много наввно.)

5) Ако тамъ не смы были да поправимъ прѣноснитъ думы на Михалскитъ упльици и опійници ный смы тука да поправимъ на

въ училище и тогасъ можеше издыри разликата между *не* и *ни*. Подъ сѣщото правило испада и рѣчь *училище*.

Устави на Българскы ще рече: *вашиѣ уста*. Тая рѣчь е прѣведена буквално отъ нѣмскы на Русскы: *setzen gesetzten gesetz*; *ставитъ, уставлятъ, устивъ*, която на Бъл. ще рече: *нареда* или *наредба*. А защото глаголъ: *наредѣдаль* на русскы значи: *плѣня пушка*, за то Русситѣ не могатъ да кажатъ: *наредбы* и *уставы*.

Мірозрѣніе е съставна рѣчь отъ *міро* и *зрѣніе* (както *Львоструй*), която на Бъл. ще рече: *зрѣне на свято масло*; защото съ каквато буква и да напише нѣкой рѣчь: *міро, миро, мыро, мро*, единъ Българинъ разумѣва все: *свято масло* и по-вече *пищо*.⁶⁾

Чис ипелници. Ний въ първото си *Упъжване за Бъл. езикъ* забѣлжихме на Г. Данова, че Българитѣ иматъ двѣ рѣчи: *брой* и *четъ*, а да исхвърля нѣкой двѣ познаты рѣчи за една непозната: *число*, не е прилично. А що направи Г. Дановъ? н. м. слѣдъ двѣ години напечата втори пѣтъ истата *Числителници* безъ да промѣни нито сло-вце. За това обясняне Г. Дановъ е отговорливъ⁷⁾ прѣдъ Българскыи народъ.⁸⁾

Львоструй. Въ първата година на тоя календаръ Г. Дановъ истѣкува на дълго що ще рече дума *Календаръ*. Ний го помолихме да направи това сѣщото и за рѣчь *Львоструй* като що е непозната рѣчь на Българитѣ, н. м.

Г-на Богорова *мышницата* и да му кажемъ че не *мышница* а *мышца* ся говори у насъ и *мышца* трѣба да ся пише: *мышница* ся казва испражненіето на мышкытъ, което не е да не знае Г. Богоровъ.

6) Българитѣ говорятъ *отъ сздание міра*, събрали ся *отъ свѣта* и *отъ міра*, а то ще каже че и тѣхнитѣ писатели могатъ да пишѣтъ въ нѣкои случаи *міръ* вмѣсто *свѣтъ*; при всичко че не само *миро* но и *миръ* ся и говори и пише по Българскы, всичкы ще разбиратъ кога ся говори за *міръ* (свѣтъ) и *миръ* (тишина), а само Г-нъ Богоровъ ще си означи думжѣ да казва че тѣ само *миро* (свето масло) разбирали и разбиратъ.

7) Тука *отговорливъ* е неправилно защото показва който обыча и има свойство да отговаря за нѣщо.

8) Истинъ че *Числителница* не е чисто Българскы, защото *число* Българитѣ не казватъ, но Г-нъ Богоровъ, каго не одобрява *числителницѣ* а разумѣва ся и *Аритметикѣ* защо не ни каже какъ да произведемъ тѣзи рѣчь отъ *брой* и *четъ*: да ли *броеница* или *четница* ще бѣде по право да ся нарича та книга?

си правятъ оглушки и до нынѣ. За то нѣи ще са затичемъ да кажемъ що разумѣва Българинъ съ рѣчь *Льтоструй*. Тя е съставна дума отъ *льто* и *струй*. *Льто* на Българскы са наричатъ тритѣхъ горѣщи мѣсеца на годината, а отъ Г. Данова е прието на мѣсто *година*. По това правило може нѣкой да приеме и рѣчь *година* за *льто*. Прм: *льтото има четыре врѣмена: зима, прѣлѣтъ, година и есенъ*. Дума *струй* и нѣи сжщитѣ не разумѣваме що ще рече. Не е чудно *Льтоструй* да е съставна и отъ прилагателно: *Льтый, льтъ* и тогасъ ще са разумѣе: *изль-анъ струй*. Незнаемъ ако споредъ това човѣкъ можеше прѣведе рѣчь *демир-юмъ* на *жельзонжъ*; за то молимъ Г. Данова да изѣспятъ на ученый Бъл. свѣтътыя Славянскы правила, за да видятъ и други облага отъ тѣхъ. А пакъ тазъ година Г. Дановъ нарече календарьтъ си и к ж щ е н ѣ, сир. отъ кжщи направенъ, както: *дѣска, дж-сченъ*, кога сжщій календаръ е отъ хартия. На Българскы най-добрь иде да са нарече тойзи календаръ: *Годинакъ или Мѣли-година Календаръ за въ кжщъ*. Сила Богу не моли, казватъ Българитѣ.

Хората казватъ още, че Г. Славейковъ е постигналъ да пише тѣй Българскы, шото го разумѣватъ всичкытъ Славянски народи. Тѣй Българскый народъ трѣбува да са голѣми, че е добылъ такъвъ сынъ, който е направилъ това, което до сега всичкытъ Славянски учени не сж могли да извършатъ. А какъ го разумѣватъ тѣи, то насъ не е грыжа, зщо и тѣхъ не е грыжа за насъ, нѣи само идемъ да забълѣжимъ, че нѣи българитѣ не разбираме Г. Славейковый писмоветъ езикъ. Ето какъ:

Всякой говорни и писмовни езикъ състои отъ рѣчи или думы, а тыя рѣчи трѣбува да иматъ едно тжкменно значене споредъ свойщината на оня езикъ, който тѣ съставляватъ. А както Г. Славейковый езикъ е размѣсенъ съ Русскы и Българскы рѣчи и нѣма никаква бѣлѣжка върху тѣхъ, коя да сѣ приеме въ Българско значене, коя въ Русско, то единъ Българинъ нищо не разбира, за Руссецъ не са смисаме. За да увѣримъ и сжща Г. Славейкова на това що говоримъ, да не бы рекжтъ нѣкои, че го набѣдяваме, нѣи колкото за примѣръ ще кажемъ нѣколко отъ тѣхъ рѣчи. Тыя сж: *смысль, чувство, собратъ,*

блденъ, урвемъ, постоякъ, опасенъ, жителъ, жилище, получамъ. нужда, нуженъ, частъ, частенъ, великолюпенъ и прочая. Его значенето имъ :

Смьсь. Отъ *мысль* става *мысль* и отъ *смыслевамъ* — *смысль*; тѣй *смысль* на българскы ще рече *напомнѣване*, а Г. Славейковъ го има въ Русско значене, на мѣсто да каже : *разумъ*.⁹⁾

Чувствѣ. Отъ *плавямъ* става *плавство*¹⁰⁾ и отъ *чувамъ* и *чувство*. Чувамъ на бъл. значи *вардя*; слѣдователно *чувство* на бъл. ще рече *вардене*, а Г. Славейковъ го приема за *спѣчане*.

Сѣбратѣ. Отъ *пущамъ* става *пустинатъ* и отъ *сѣбирамъ* — *сѣбратѣ*, сир. който е былъ *сѣбранъ*, намѣсто да каже : *побратимъ* и *посестрима*.¹¹⁾

9) А какво ще каже въ Българскитѣ причѣтѣ : «*Несмысленно свѣтъ свѣтува* » ? да ли не напомненото свѣтъ свѣтува ? или онуй което не мысли, което разумъ нѣма да мысли.

10) *Плавство* на Българскы не ся е ни чуло ни видѣло, а чувамъ и чужъ, значи навсгнѣж въ прѣносенъ смьсь и употребява ся за *вардя*, по правото му употребѣние е за осѣщаніето което става чрѣзъ ухото, и *чужъ* ще каже не само че осѣтихъ но напълно разбрахъ гласѣтъ който ся досегнѣж до ушитѣ ми ; а отъ *чужъ* става чувство и чувствувамъ и има по широкъ и по пѣленъ смьсь отъ колкого осѣщаніе и осѣтихъ.

11) *Сѣбратѣ* вмѣсто *сѣбранъ* е и то едно отъ нарочно-прѣкаленитѣ барбораницы на Г-нъ Богорова съ които той ище да ся покаже вѣщъ ужъ нѣщо си въ Българскый языкъ. *Побратимъ* и *посестрима* има навсгнѣж въ Българскый языкъ и употребява ся въ другы нѣкои случаи, както може да ся употребѣи и въ тозъ случай за *сѣбратѣ*, и смь го употребявали и ный по нѣкога, но само на проиѣж, а когато искамы да кажемъ думѣтъ въ умѣстното ѣ значеніе, то не е право да кажемъ *побратимъ* вмѣсто *сѣбратѣ*, защото *побратимъ* е *друго* а *сѣбратѣ* *друго*. И ный не трѣба да употребяваме *побратимъ* за *сѣбратѣ* не само защото побратимството е у насъ уже степень на редство, което въ старитѣ врѣмена а и днесъ даже става и съ особеннѣж черковнѣж обрядность, и побратимъ е на мѣжѣтъ онзи който е на женѣтъ деверъ ; но работата е еще че ный въ языкѣтъ си нѣма да останемъ безъ думѣтъ *сѣбратѣ*, както нѣма да останемъ и безъ думѣтъ *сѣтрудникъ*, *сѣжисель*, *сподвижникъ*, *сѣперникъ* и толкозь другы които никогѣ нѣма да ги направимъ съ *по* ; илѣ и ако ги направимъ тѣ ще показватъ сѣвсѣмъ *друго* а не онова което ще искамы да показватъ.

Бъденъ на Бъл. ще рече оный, койго е былъ много пжти набъденъ, нам. *сиромашъ* или *немогущъ*.¹²⁾

Уровелъ разумѣва са оный койго е былъ изровенъ⁶ нам. *равнило*. Русскѣ казвать *ровно* а нѣ равно.¹³⁾

Постоянъ. Отъ стоя става *стоянъ* и отъ *постоявамъ* — *постоянъ*; тѣй *постоянъ* на Бъл. ще рече оный, който стои твърдъ малко, нам. *застоянъ*. При: *той дойде за единъ день а пакъ са застои цѣла недѣля*.¹⁴⁾

Опасенъ е прилагателно отъ *опасъ* (колащъ на копытъ), нам. *прѣмездливъ*.¹⁵⁾

12) За *бъденъ* Г-нъ Богоровъ има право, то не може да си земе на Българскы вмѣсто *сиромашъ*, и нѣй не поминѣ да смы го употребили, или ако и да смы го употребили итѣдъ то е по невниманіе; тѣй и съ думжѣ *получавамъ* вмѣсто *прѣмамъ*.

13) *Уровелъ*, дума нѣй не знаемъ да има а не да смы ѣ употребили; нѣти пакъ русскѣ думжѣ *уровенъ* поминѣ да смы употребили итѣкога, не виждамы и защо да ѣ употребиамъ, когато думата *равенъ* и *на равно* могатъ да запълнятъ най добръ мѣстото ѣ. —

14) *Постоянъ* щѣло да каже на Българскы койго малко стоялъ и за туй споредъ Г-на Богорова трѣбало да си пише *застоянъ* а не *постоянъ*! Туй е артикъ прѣкалено перестото званіе на Българскый языкъ на Г-на Богорова. А отъ кога е зель да слива Г-нъ Богоровъ прѣдлогътъ *по* съ частицжѣ *по* употребявана при глаголытъ за да покаже учащеніе и ослабленіе въ дѣйствието? Или зашто си въвела тази частица въ языкътъ та за неж трѣба сега да исвѣрлимъ прѣдлогътъ *по* и да прѣправимъ в-ичкы онѣзи глаголи конто начертаватъ еднократнытъ времена съ *по* а послѣ и всп-кы производны отъ тѣхъ съществителны и прилагателны и пр.? Ще каже че споредъ издирчивата строгость на Г-на Богорова нѣй трѣба да не пишемъ вече *послушаніе покорность*, но да пишемъ *заслушаніе, законность*!

15) *Опасенъ* не е отъ *опасъ*, зашто прилагателното отъ *опасъ* прави *опасанъ*, а не *опасенъ*. Г-нъ Богоровъ който толкозъ обыча да раскрыива думжѣ за да ги прави смѣшны по бы-сполучилъ тукъ да прѣлеще думжѣ *опасенъ* съ *опасенъ* или *испасенъ*: *опасли* го молдитъ. Но Г-нъ Богоровъ си пазилъ да не нанесе на читателя на умътъ че тази дума има сродство съ *пасъ* и *пазъ* и тогачъ каламбурливото му сравненіе съ *опасанъ* щѣше да ся покаже твърдъ наивно. Прѣмездливъ и прѣмездіе ся употребявать наистинж въ Българскый языкъ вмѣсто *опасенъ* и *опасность*, но онѣзи конто сж повечко писали на вѣрно сж и заблѣжили че не вжду тѣ могатъ да изпълняватъ служеніето на послѣднитъ въ языка. И нѣй смы доста употребявали и употребяваны и прѣмездіе и прѣмездливъ, но не смы исвѣрлили и не смѣемъ да исвѣрлимъ изъ Българскый языкъ и *опасенъ* и *опасность*.

Житель. Отъ кова става ковацъ и отъ съдъ — съдацъ, защо Българинъ съ рѣчь *житель* разумѣва нѣщо както жито. Русинъ не казватъ: Търновецъ, Клисурецъ, а житель отъ Търново, житель отъ Клисуреца. Български е тѣй: *Въ Търново има триесетъ хиляды души. Търновци обръщатъ търговія съ околнитъ села. А съ употрѣбенето на рѣчь житель* друго не прави нѣкой освѣнь да вкарва Българскій езикъ въ Русскы правила.

Жилище нам. *спдалница* или *свдало*; защо *жилище* на Бъл. ще рече *гольмо жилило*, както: *дѣте, дѣтище; жилило, жилище.*

Получамъ нам. *пріемамъ*. Прм. *той получилъ гатаката; той пріелъ писмо.*

Нужда на Бъл. ще рече *болестъ* или *сакатлъкъ*, а нѣ *неволя*. Прм. *намъри ма нужда; имамъ потреба за пары; сею е въ голма неволя за пары. Потреба на рус. значи искане.*

Нуженъ казватъ Българинъ за *опогозь*, който е сакатъ, когото е намърилъ нѣкой пужда, та не може да работи както единъ здравъ.

Часть (*часъ?*) нам. *дѣлъ, дѣла* или *страна*.

Часенъ нам. *страшенъ* или *защото страшенъ* на рус. ще рече *чуденъ* та не трѣбува да са употрѣби на Български?

Великолѣпенъ на Бъл. ще рече *оний*, който е былъ много пѣти залѣпенъ на велика, нам. *прѣхубавъ* или *захластнатъ*. Прм. *Той си направи захластната кѣща.* ¹⁶⁾

Да изброимъ всичко, то ще рече да направимъ единъ цѣль рѣчникъ за любовь на г. Славейкова, нѣщо, което нашето състояние не прощава.

16) За думитъ *житель, жилище, нужда* и *нуженъ* порицанията на Г-нъ Богорова не сж освѣнь *лафа осукъ та истерсе боклукъ олукъ*, тѣ нѣматъ никакъвъ *смыслъ* ни значеніе нѣкое. — *Часть* прилича на *дѣлъ* но не е *дѣлъ*, и тя дума ще остане въ языкътъ защото има толкозъ и толкозъ сложны и производны отъ неѣ думы безъ които нѣма да ся мине языкътъ, — *часенъ* не ся употрѣбява какго го е разбралъ Господинъ Богоровъ намъс. *Страшенъ* но вѣсто сръбското *приватенъ* и за *себенъ*. Колкото за *великолѣпенъ*, Г-нъ Богоровъ малко по горѣ самъ приведе думатъ *лѣпо* въ Сопотскѣтъ пѣсенъ: *Ниче Димѣтихъ, лѣпо говори, а тука пде да ни каже че великолѣпенъ щѣло да каже лѣпенъ на Велика, това*

Това като казахме, ми не са отричаме, че тѣи два народа Българи и Русси, не сж отъ едно потекло както два чекора отъ единъ стѣмбелъ: Българъ и Юрюкъ или Рюрикъ бѣха отъ едно колѣно, отъ два мжжъ дѣца. Аль нѣи Българитѣ имаме нѣкои рѣчи общи нѣ само съ Руссытъ а и съ всичкитъ Славянскы народы, както: *вода, жена, добро* и др. т. Другы пакъ има съвсѣмъ на противно значене, както; *булка* на русскы значи *хлѣбъ*, а на Българскы *невѣста*; все едно както на френскы *кеоръ* ще рече *сърдце*, а на турскы *сильъ*, та са види, че не е лесно да са исхвърлятъ Българскы рѣчи и да са намѣствать русскы въ бащиный намъ языкъ.

Наскоро и г. Каравеловъ беше прѣвелъ отъ Русскы: *горкая судьба* (κακή τύχη) на: *горчива съдба* (πικρά μοιρολογία); тѣй ако има горчива съдба, то трѣбува да има и сладка, а това не е гозба. *Съдба* на Българскы са нарича прѣспирнята, която иматъ двамина прѣдъ единъ съдникъ. *Горчиви* са употрѣбява само за ѣдене нѣща, а *горки* казвать за жена. Прм. *Горчивата майка*; *горката жена*.

Нѣкои си хитры гадины въвождатъ въ Бъл. языкъ и причастіе, както: *видѣкенъ, видѣщенъ*, отъ конто първото е направено споредъ *гидеркенъ*, както *другарѣжъ*, и употрѣбено около Самоковъ, може бы и да е заето отъ Сърбскый языкъ; а другото е първо лице отъ гл. *гледать, видѣщенъ, бакалѣжъ* и ужъ употрѣбено около Шуменъ, дѣто повечето говорятъ турскы; защото казвать тѣи не могло да са съчинява на Българскы безъ причастіе. Истината е, че въ нашытъ главы нѣма причастіе отъ сциантифическы познана, а нѣ, че языкътъ е кривъ на това нѣщо-си. Други отѣйдоха и по-далечъ: тѣ исхвърлиха членитѣ, наредиха Славянскы надежи и писаха тѣй шото никой отъ насъ не ги разбираше; аль тѣ умрѣха заедно и тѣхнын примѣрни языкъ, безъ да направать съ него нѣщо добро на своя народъ: а бащиный нашъ языкъ си оста на пакъ тѣй, както си е былъ прѣди петъ стотинъ години.

санкымъ филологія лп е или е дръканица? Додѣто има въ языкътъ думитѣ и *великъ* и *лъпо*, да оставимъ тѣзъ думж и да пишемъ вмѣсто нѣжъ *захласикъ* както ны съвѣтува Госп. Богоровъ, право ще си кажемъ че нито смъ нито искамы да смъ до толкозъ чакъ колкото него персеигистъ и *захласикъ* филологъ.

Има още. При зазоряването на нашата книжница са появява и другъ повъ писателъ, който са обрича да пише на оня езыкъ що са намира въ Българскытъ народны пѣсни и пословицы, а незнаемъ рѣчь пословица въ кся пѣсень я е памѣрилъ. Както казвать, сжщій е приготвилъ една статія въ която описва Старобългарскый езыкъ какъ е былъ, какъ е вървѣлъ и какъ е постигналъ да стане нынѣ сжщии русски посредствомъ сливането на два словаря, щото за насъ Българиыгъ не остава нищо отъ прадѣдыгъ ни. Аль такивато лица които стоятъ въ Россія и не сж живѣли доста врѣме между сжщій Български народъ, колкото и да са обричатъ, че ще пишеть чисто Българскы, него неже можать сполучать; защото Българскыгъ и Русскыгъ рѣчи си иматъ lika и прилика както два стрѣка аглика, та умѣтъ въ бързостята си не може да различи едно както окото не може да распознае спицыгъ на едно колело, кога то са върти бържѣ. Истый пише и рѣчь *Българинъ* нам. *Българинъ*, а намъ са чини, че тя е татарска дума. А пакъ свойщината на татарскый езыкъ не може изговарѣ рѣчь, която започнува съ двѣ съгласны буквы, както: *Крымъ*, *славей*, *Българинъ*, а *Карымъ*, *салавей*, *Българинъ*. При това добръ щеше да е, щото онызъ Българи, които желаятъ да бждѣтъ Български писатели или прѣводчи, да са запознаять по-първомъ поплъ щогоды съ башиный нѣшъ езыкъ; инакъ, намѣсто да направать вежды тѣ изваждать очи.

Да са исхвърлятъ познатыгъ рѣчи съ които посредствомъ езыкътъ си са разумѣва по между си единъ шесть милионенъ народъ, то е работа на една Академія или кога той народъ постигне да има поплъ шесть хиляды души учены *) Намъ нынѣ не остава друго, освѣнъ да събираме онова щото имаме, щото е наше и да го вардимъ както единъ безцѣнъ камыкъ.

Богоровъ.

*) Споредъ Шафарика въ Россія велико русскый езыкъ говорятъ само шесть милиона души, останалитъ Русси говорятъ малорусскый и Лѣхскый. Първый е правителственъ езыкъ въ цѣла Россія. Тѣй алгебраическата смѣтка на *Мирозрѣніето* не са сръща. *Прим. членоп.*

Народытъ въ Турско

БЪЛГАРИТЪ

Българитѣ, казва Брадашка, сж смѣсь отъ народы, които сж станѣли отъ Славенитѣ и Българитѣ изъ Уралскыѣ горы.

Славенитѣ споредъ както ся вижда живѣли отъ паметивѣка въ земитѣ на Дунавъ а именно на Долній Дунавъ. Когато Келтитѣ навалили врѣзъ тѣхъ, тѣ трѣба да сж ся теглили на кждѣ сѣвероистокъ; но споредъ най-новитѣ издирванія за славенитѣ, вижда ся като да гы е имало и слѣдъ това по тѣзи дунавскы покрайнишы, само дѣто че сж были слаби, и за туй въ политическо обозрѣніе не сж могли никакъ да излѣзатъ на лице и да станѣтъ извѣстны. И за туй въ исторіѣжъ ся знае за Келтыгѣ, за Римлянитѣ и Германцитѣ, а за Славенитѣ не ся знае нищо, и тѣ ся явяватъ въ Исторіѣжъ пакъ когато и Хунитѣ. И дѣйствиелно отъ туй врѣме, при измѣкътъ на четото столѣтіе и прѣзъ теченіето на шестото столѣтіе тѣ ся распространявахъ отъ оныѣ странѣ на Дунавъ: по Мизіѣжъ, Тракіѣжъ и Македоніѣжъ, а малко слѣдъ това въ единъ дѣлъ на днешнѣ Албаніѣжъ и Гръціѣжъ.

Славенитѣ не сж дошли въ тѣзъ земи на веднѣжъ; тѣ сж ся населявали въ тѣхъ четы по четы: за туй и не имало между тѣхъ изпайнапрѣдъ никакъж политическъ свръскъ. Тѣ не ся явили на свѣтътъ като нѣкой народъ въ цѣлость, на пр. както Германцитѣ или Хунитѣ, но като племена частны, безъ общо единство, подѣлены на самостоятелни общины. Кога честитѣ, кога злочесты въ боеветѣ си противу слабото Византійско Правителство (550, 551, 581 и 583 год.) тѣ му правяхъ много несподы, но неможѣхъ да оздравятъ свободѣжъ си за дълго врѣме, защото най послѣ ся покорихъ на погрѣченіѣжъ Византійжъ.

Въ туй състояніе гы затекохъ Българитѣ отъ Уралъ когато ся повторомъ явихъ на долній Дунавъ. Българитѣ были дошли на Дунавъ еще въ началото на шестото столѣтіе, но отбѣгнѣнжти потеглили ся и задъ и ся изгубватъ въ Исторіѣжъ; и тѣй чакъ около половинѣжъ на седмото столѣтіе изново ся примѣкнѣхъ и излѣзохъ подъ военачалника си Аспаруха, третійтъ сынъ Кубратовъ, раз-

бихъ гърцитѣ и ся вѣжкнѣхъ въ Мизіѣ, покорихъ тамъ Славенитѣ, наложихъ имъ данькъ и основахъ Българското царство. Византійскійтъ Императоръ не само че бѣ принуденъ да имъ устъпи земѣ (Мизіѣ), нъ при това еще обрѣче ся да имъ дава и годишенъ данькъ. И Славенитѣ зехъ отъ своиѣ новы господари името имъ; но и тѣ въ двѣстѣ години отгорѣ гы пославеннѣхъ, сѣщо както опѣзи сѣвернитѣ славены които направихъ отъ Варягытъ Руси. А това тѣ не сполучихъ да извършатъ по това само защото бѣхъ на брой по-много отъ господаритѣ си, но защото гы надминувахъ и съ душевнѣхъ силѣ; а при това имъ помогнѣ еще и туй че Българитѣ не направихъ отъ тѣхъ роби, както станѣло по другы мѣста, но гы оставихъ свободны, тѣй шото въ малко врѣме отгорѣ тѣ ся изравнѣхъ съ тѣхъ и политически; а главно това гы е и спазило, та имъ не дошло до главѣ това което на другытъ славенскы племена, н. пр. полабскытъ и сѣвернитѣ корушки Славени.

Българитѣ воювахъ непрѣстанно връзъ гърцитѣ и разширихъ царството си не само отъ единѣтъ странѣ на Дунавъ и отъ другѣтъ, но ся прострахъ чакъ и до Тисѣ.

Христіанството малко по-малко распространи ся и между Българитѣ, и туй распространяваніе ся довърши въ вторѣтъ половинѣ на деветото столѣтіе, когато св. Методіѣ кръсти княза Бориса или Богорисса.

До върхътъ на силѣ и славѣ пристигнѣ Българското царство въ врѣмето на царя Симеона (893—927). Той честито ратова съсъ съсѣдытъ си, а най-вече съ Гърцитѣ, и Цариградъ потрелера нѣколко пѣтя прѣдъ него, а малко трѣбало, за да стане той господарь на цѣльнѣ Балканскій полуостровъ. Освѣнь вонтель той былъ еще и голѣмъ ревнителъ за да ся утвърди христіанството, и старалъ ся за унапрѣдваието и распространението на младѣтъ Българскѣтъ писменность съ коѣто и самъ ся занимавалъ. Но тази слава не трая за дълго. Подиръ смъртътъ на Симеона, Българското царство взе да ся распада, подкопавано отъ несъгласіе извѣтрѣ, и непріятели извѣнъ: Русси и Печенези ся вѣжкнѣхъ въ земѣтъ и нѣ опустошвахъ, а гърцитѣ ся воспользувахъ отъ туй обстоятелство и сгодно врѣме за да гы привземагъ и да гы

подчинять подъ яремътъ си, което и направихъ въ год. 971. Но Българитъ пакъ ся отымихъ и одържахъ ся и послѣ до 1018 годинъ, когато дойде Гръцкый царь Василій «Българоубійца» та разори и туй подновено Българско царство. Едвамъ пакъ слѣдъ дълго робуваніе на гръцытъ въстаняхъ братіята Асень и Петръ и въспоставихъ Българскытъ държавъ между Балкана и Дунавъ — Но стари ядове и стари пороци пакъ подровихъ основаніето и на туй царство. Иванъ Асень само прѣславъи еще веднѣжъ Българското орѣжие съ свѣтлы побѣды и съ широки завоеванія по Балканскый полуостровъ, по всички други царѣ що дойдохъ слѣдъ него все по-вече и по-вече подривахъ земѣтъ и царството, додѣ най-послѣ дойде Султанъ Муратъ I та разори царството и освои земѣтъ. а)

* * *

Колко сж Българитъ на брой — Не е лесно да ся опрѣдѣли, защото и датата и изброяваніето отъ око съвсѣмъ ся не посрѣщатъ. Шафарикъ ¹⁾ до когото ный Славенитъ постоянно и то съ пълно право ся отнасямы — мысли, че Ами Буе е прѣввѣрлилъ бройтъ, като казва че Българи има четири миліона и половина. Въ Ригеровътъ наученъ Словникъ бройтъ на Българитъ ся пише 6—7 миліони, а въ Вѣнскыйтъ листъ Вандереръ (1864 бр. 63) споредъ свѣдѣнія на самытъ Българи, казано е че въ Турціѣ има 6,030,000 а съ опѣзи въ Сърбіѣ и Румуніѣ броятъ ся 6,620,000 души. На 1844 год.

а) Чуди или Финни, Татары или Уны и чисти Славени сж были намытъ прадѣди Българитъ това како недоказано еще ный не можемъ да го подвѣрдимъ, любопытно е само въ названіето Българи и Уны спосрѣщаніето на тождественното значеніе на тѣзи двѣ думы въ славенскый языкъ, напр. *благъ* (*блѣгъ*) и *блѣгый* въ положителнѣ степенъ, въ сравнителнѣ правѣ *уныи* и *уныи*. — Остаткъ же нѣкой отъ първытъ пришельци подъ названіе Българи ный нито смы виждали нито знаемъ освѣнъ спазенытъ до насъ собственны имена *Паро* (Аспарухъ) и *Кубра* (Кубратъ) и то първото вече на исчезваніе и не ся срѣща освѣнъ твърдѣ рѣдко, а второго ся е превѣржко и ся прѣвраща како смы забвѣжили на *Куна* и *Куно* (Кубрчо.)

1) Павѣль Юсифъ Шафарикъ: «*Слованскы народописъ.*» У Прагъ 1849 трете изданіе.

Турското Правителство заповѣда да ся прѣброи народътъ, и тогазъ наброили, както казвать, всичко само 4 милиона. Но и да не земе чловѣкъ на умъ че туй е было първо изброяваніе на народа въ Турско, и че както ся вижда на брой сж зети само мжжкы главы, а женытъ сж само отъ око изброени и написаны. ще да види че горнійтъ брой е изваденъ не падѣждно. А този брой кажи че прѣсаятъ и самытъ най новы званичны придирванія, споредъ които ся подтвърдява че въ Българіѣ, Тракіѣ и Македоніѣ живѣятъ 5,875,000 Българи.²⁾

Отъ всичко това излѣзва че е най-близу до истинѣтъ, който земе бройтъ на Българитѣ отъ 6 милиона и нѣщо по-вече. б)

БЪЛГАРСКОТО ЗЕМЛИЩЕ — Жилищата на Българитѣ ся простиратъ отъ Дунавъ чакъ до Егейското приморіе и отъ нѣкои мѣста на Черно море па чакъ до въ Албаніѣ (арнаутлукъ). Его какъ Г-нъ Брадашка бѣлѣжи границытъ на Българското землище, а прѣводителятъ му на Сръбскы счелъ за нужно да науми читателятъ че трѣба да знаѣтъ че и вхтрѣ въ тѣзъ межды на мѣста има и другы народы освѣнь Българи. Освѣнь наброенытъ изнайнапредъ племена, тамъ, казва той, има Евреи, Ерменцы, а отъ скоро еще Татари и Черкези.³⁾

Отъ къмъ Сѣверъ природна граница на Българитѣ е Дунавъ който ги дѣли отъ Румунытъ така, щото нито тѣзи отъ Румунскѣ странѣ, нито опѣзи отъ Българскѣ странѣ сж могли да ся заселватъ; има наистинѣ тукъ тамъ таквызъ поселенія, за които народоописателятъ нѣкой може

2 Вижъ I. E. Счолара : «Zeitschrift slavische Literatur, у Будниъ 1865.

б) Г-нъ Оджаковъ като ся обяга на своитѣ свѣдѣнія че пхтувалъ въ турско, въздига бройтъ на Българитѣ въ собствениѣ Българіѣ выше отъ четири милиона, а Българитѣ въ Тракыѣ и Македоніѣ искарва едва ли два милиона. (Вижъ Црво год. 6:тъ брой 22 стр. 86) а пакъ частныгъ нашѣ свѣденія сж че само въ Македоніѣ има по вече отъ два милиона часты Българи, а за въ Тракыѣ и Българіѣ положително не знаемъ; накого обаче неможемъ да земемъ за право изброеніето на Г-ча Оджакова, защото географическыгъ свѣдѣнія на този нашъ съотечественикъ ни ся виждатъ по шантавы и отъ юридическыгъ му знанія.

3) Вижъ Ф. Каница : Bulgari'sche Fragmente 1864.

да запита, по то въ политическо обозрѣніе не значи нищо. Но пакъ писателтъ показва тѣзи поселенія на еднѣтъ и на другѣтъ. Разумѣва ся, казва той, че е твърдѣ тежко да ся каже точно бройтъ на онѣзи Българи които сж забѣгнали въ Влашко и сж ся населили тамо — защото за туй нѣма вѣрни записки. Въ вѣстникътъ Вандереръ (1864 бр. 63) единъ дописникъ подъ знакъ I казва че таквызи Българи има тамо до 350,000. 4) А че тѣхъ гы има много тамъ, види ся и отъ това, щото въ всякой почти градъ има Българи търговци, а пакъ тѣ и по селата работятъ земѣтъ. По нѣкои мѣста, на пр. въ Бранлж и Гюргево тѣ иматъ даже и свои училища; а дѣто тѣ немогатъ тамъ да ся прикажтъ като народъ, на туй причина е защото сж распрѣснхти по всичкѣтъ Румунскѣ земѣ. в)

Особенно вниманіе заслужватъ Българскытъ поселенія въ Бессарабіѣ. Малко по малко тамъ сж ся населили 70-80, 000 Българи. Началото на туй поселеніе е еще отъ минѣлото столѣтіе, а не около 1829 год. както мысли Лежанъ, когато ся заключилъ мирътъ въ Едрене. г) Отъ 1787 год. на самъ, въ всякъ руско-турскъ войнѣ, Българитѣ сж оставали клетѣтъ си домовинѣ, и понеже руситѣ имъ сж давали земи за населяваніе, тѣ сж минували отвѣдъ Дунавъ и сж ся населявали именно пакъ тамъ, както го наричатъ, въ Буджакътъ, между Черно море, Дунавъ и Прутъ. Еще на 1850 Българитѣ въ Бессарабіѣ и

4) I. E. Смолира: Zeitschrift и прч.

в) Прѣди двѣ години нѣщо единъ нашъ пріятель Българинъ въ Влашко ни пишеше че тамо има повече отъ милионъ Българи, което и не е чудно, а най вече ако земежъ въ брой всичкы онѣзи които отъ двѣстѣ, триста години на самъ сж прибѣгвали и сж ся заселвали тамо и на които потомцитѣ сж ся повлашили вече; но Българи които по скоро сж минѣли и не сж ся съвършенно повлашили трѣба да има токозъ колкото бѣлѣжи дописникътъ на Вандереръ. Но както и да е интересно бы было да ся завѣзмеше нѣкой да по придири и забѣлѣжи по точно тѣзи Българскы въ Влашко поселенія даже и които сж ся вече повлашили.

г) А ный съгласно съ Лежана мыслимъ че Българитѣ поселени въ Бессарабіѣ или въ Буджакътъ сж отъ прѣселенцы само въ 1829-тъ години. Има наистинѣ прѣселенія и отъ 1812, както и отъ 1787 но тѣ сж были по малко и сж населены повечето въ Влашко а по малкото итѣждѣ си по на вѣтрѣ въ Русіѣ.

въ Молдавіѣ были прѣкрыли до 118. четвертиты мѣля. И отъ това ся вижда, че съ туй изселяване българскый элементъ е доста ослабѣлъ на мѣстото отъ дѣто е станѣло изселеніе. А това ся е съгледало особенно въ Шуменъ, Сливенъ, Проватія и еще по нѣкои други мѣста. И въ Бессарабіѣ Българитѣ повечето ся задрѣжли татарскыѣ названія на мѣстата, на пр. Каракурдъ, Еникай, Карагай, Кытай, или румунскыѣ, както : Финтина, Дзинилоръ и дрѣ. Главно мѣсто на тѣзи поселенія станѣла хубаво и правилно съградената на Езеро Ялпухъ паланка Бѣлградъ, която отъ по напредъ ся зовѣла Табакъ. Този градецъ брой днесъ до 9000 жители и има своѣхъ великѣхъ гимназіѣхъ. По парижскый миръ на 1856 голѣма часть отъ тѣзи поселенія ся устѣпи на Молдавіѣ, на коѣто за границѣхъ ограничихъ тогазъ рѣкѣтъ Ялпухъ и Траяновѣтъ окопъ. Тази межда быде злочеста за Българитѣ, защото поради неѣхъ нѣкои Българскы поселенія сѣхъ прѣполовени на двѣ, и едната половина пада на Русіѣхъ а другата на Молдавіѣхъ, както на пр. Конгазъ. Но и при тѣзи за Българитѣ загубѣхъ Бушенъ пакъ на 1862 наброяваше въ рускѣхъ Бессарабіѣхъ еще 70,000 Българи. (Въ Фолканещи и около татѣкъ Кепенъ наброява 1622 Българи, 417 румуны, 142 гърци, 61 русци и само 41 шкыпетари — а Лежанъ казва че тамъ сѣхъ чисти шкыпетари.)

Едни отъ тѣзи Българи ся раскаяли испослѣ, защо сѣхъ излѣзли изъ домовинѣтъхъ си, и ся завѣрижили назадъ въ Българіѣхъ; но по многото отъ тѣхъ си останѣхъхъ въ Бессарабіѣхъ, и тамъ работятъ земѣтъхъ, а нѣкои съ нѣщо и търгувать.

Между Българскыѣ населенци въ Русіѣхъ има и черны Българи, които сѣхъ дошли отъ Румеліѣхъ а), има еще и Гаганы Българи (гагаузи) прѣселени изъ

а) Ный незнаемъ отъ дѣ сѣхъ и каквы сѣхъ тѣзи *черны Българи*, знаемъ само че тѣзи прѣселенци сѣхъ отъ Разградскѣтъхъ каази и тамъ има Българскы селенія които ся дѣлятъ на бѣлы и черны Българи и до днесъ даже нѣкои села не зематъ и не даватъ жены помежду си. И ный мыслимъ че това е нѣкой остатѣкъ отъ по първы нѣкои мѣстны названія. Павликеныѣхъ Българи и днесъ наричатъ православныѣхъ Българи Кара Каури т. ч. черны Българи.

Добруджа и отъ онѣзь страна на Балкана (? Това не е вѣрно) и говорятъ турскы

На 1861 около 10.000 Българи — Наговорени отъ русекыйтъ Консулъ Пайкова прѣмнижж да ся населятъ въ Крымъ. На Русіѣ бѣ поволно да си подкърми това що бѣ изгубила отъ изселяваніето на татаритѣ. Но Българскытъ колонисти, не намѣрихж въ Крымъ това което ся надѣяхж, за туй ся и примолыхж на Турското Правителство да имъ допусти да ся върнѣтъ на мѣстата си; и като имъ дозволи то, тѣ ся подигнижж и ся завърнижж на отечеството си комай всички. Около 1000 души да има да ся останжли въ Крымъ и толкозь други ся установихж тукъ-тамъ по Влашко.

До десетъ хыледы Българи отъ никого не споменжты имъ пакъ и въ Малж Азіѣ прѣселени тамъ въ крайтъ на минжлото столѣтіе и заселены въ Епархіѣтъ на Кызику въ махалычкото окружіе.

* * *

Много по-лесно е да ся означи бройтъ на Румунытъ въ Българіѣ, нежели на Българитѣ въ Румуниѣ. Румунитѣ казва Брадашка сж заселили почти всекыйтъ десный брѣгъ на долній Дунавъ, отъ Дунавецъ близу до устіето на южнийтъ рѣкавъ дунавскый и безъ малко та не чакъ до Силистрѣ; въ Добруджа има, казва пакъ той до 33,000 Румуни, по К. Ф. Петерсъ казва че тамо има едва до 25,000, а толкозь, има и Българи. Но споредъ нашитѣ свѣдѣнія въ Добруджѣ нѣма ни за цѣръ влахъ, а по-край Дунавъ отъ южнийтъ му рѣкавъ до Силистрѣ има всечко 4,000 вѣнчила които като помножимъ най-много вече съ по петъ едва ще излѣзатъ 20,000. Освѣтъ туй, казва Брадашка, румунитѣ сж ся населили и въ вѣтрѣшностѣтъ на Българіѣ при Врацѣ около Искръ, и тамъ ще да ги има около 40,000 души. А до колкото ный знаемъ по Искръ на вѣтрѣ нѣма никаквы власи да сж ся заселили освѣтъ петъ шесть села пакъ край Дунавъ въ Никополскѣ и Орѣховскѣ каази както и въ Орѣхово, а по рѣкѣтъ Цибръ има на вѣтрѣ нѣколко влашки махалы, и отъ тамъ на горѣ въ Видинскѣ епархіѣ тукъ тамъ. Изобщо пакъ Бра-

дашка искарва всичкый брой на Румунытъ въ Българіѣж около 70,000 души, когато ный не ги искарвамы по-вече отъ 50,000 души. (Слѣди)

П. Р. Славейковъ.

Четыригы възрасти 1)

I I

Младостъи.ж.

Дѣтинството ся истече сладичко и полегичка: подѣ сѣнкѣж на прѣвѣты му подпори, подобно на едиѣ вади-чкѣ слабѣ юще, колато ся расхожда мегкошумливо, въ едиѣ ливадѣ украсенѣ съ цвѣтъя. Малко по малко тя ся увеличава отъ изобилныты извори колато природата и въспитаніето сѣ влели въ неѣж. Но водыты ѣ быдохѣ обдѣржанны съ едиѣ бдителѣж дѣятелность. Най-послѣ доходи часѣтъ гдѣто излиза отъ предѣлныты си, и ето я че ся излива врѣзъ землижѣ като едиѣнъ силенъ потокъ.

Прѣвити препятствія колато срѣща, прѣвѣты подмоли колато искѣтъ да го въспрятъ не правѣтъ друго освенъ да ускорятъ теченіето му: щасіето му зависи отъ управленіето колато му давѣтъ хиляди различни случки.

Повлекателенъ въ минуваніето си, тойзи потокъ може да ся загуби въ нечистыты блата, въ дълбокыты пещеры или изсушеныты пѣсъцы колато сѣ на пѣтътъ му; щастливъ, ако, като срѣщне едиѣ по легкѣ стрѣвниѣж и покрывѣтъ на спасителны дрѣвеса или и высокы и съхранителны брѣговы той замедли и оправн врѣвежѣтъ си! Тогава тойзи опустошителенъ потокъ става една тиха и плодотворна рѣка, колато слѣдува мирно теченіето си, до часѣтъ гдѣто ся сдѣва и ся смѣсва съ водыты на безмѣрный Океанъ.

Такѣвъ е образѣтъ на младостѣж. Дѣтето нема го вече; пристанва отъ да ся съглѣжда подѣ покровителѣжѣ защитѣ на бацинѣжѣ кѣшѣж, съзира едиѣнъ свѣтъ пространъ и новъ. Освободенъ отъ вескыты си, юношата ся хвърля распаденъ въ тоя свѣтъ гдѣто го чакѣтъ толкози удовольствія и толкози скръбы.

Тогава е, казва Ласепедъ, гдѣто страсты поченвѣтъ да упражнявѣтъ врѣзь него буйнѣтъ си властъ; тогава е гдѣто желаніята царувать безъ съпротивленіе надъ душѣтъ му, нищо не ся движи слабо както въ дѣтинството му, всичко ѣж силно расклаща. Младиятъ момакъ не живѣе освѣтъ съ стремленія къмъ нѣщо неопредѣленно и съ прѣносяніе чрезъ мыслѣтъ на златны свѣтовы.

До тогава, обиколень отъ пріатели и защитницы, той не бѣше съзрѣлъ никаквѣ опасность, не бѣше узналъ никакво почти съпротивленіе. Ныне же, гордъ за силыты си които растѣтъ и ся развивѣтъ, плень съ животъ почти преизобилень, той си въображава че нито способноститы му, нито желаніята му можѣтъ да иматъ край.

Като не мари никое препенствіе, като презира всякѣ опасность, срамливъ почти за вескыты които му бѣхѣ въздържали дѣтинството; нетърпѣливъ да ся наслади съ свободѣтъ си, той отстырива всяко въспоминаніе на старото си робство; подобень на младый Аскагнъ, когото ни описува тѣй хубаво великій Римлянскый поетъ, Виргилій, никое пространство не му ся види доста широко, никакой конъ доста брѣзь; никое предпріятіе доста смѣло; скача като че да торжествува врѣзь землѣтъ, коѣто обиходи споредъ какъто му скимне.

Нѣжностъта, прелѣститы, чистосърдіето на дѣтинството изчезнахъ; силата е впечатена на мишцыты му; огнь ся врѣти въ крѣвьтъ му; гордостъта царува въ поглѣдыты му; драго му е да вдига тежки товари, да прескача широки траповы, да ся катери по остры върхови; гони легкѣтъ съриж, страшливыягъ заекъ, свирепѣтъ дивѣ свишѣ.

Безъ да има юще да ся бие противъ непріатели, той хваща, маха орѣжіята си; неопредѣленниты му желанія сѣ безъ цѣль, работыты му безъ правило; по мжчотіята го покушава, опасностьта го привлича; всѣкъ опытъ на силѣтъ си му ся види като една побѣда; той не е веке любовта, дѣте легнѣло врѣзь цвѣтъ, верѣдъ невинны смѣховы и игры, той е Ахилей който пламти да разруши Троядѣ; той е Еркюль, когото възнетърпява существуваніето на чудовищѣтъ, които иска да истреби.

Часъ на упованіе! Очероватѣлна епоха! Възрастна

обаяніѣ! Всичкыты имоти, всичкыты преимущества, всичкыты прелѣсты на животѣтъ му ся представлявѣтъ изведпаждѣ на погледыты ни; привизматѣ чувствата ни, духѣтъ ни, сърдцето ни; принасятѣ на въображеніето ни едно блаженство безѣ предели, едно бѣдѣще безѣ конецѣ.

Желаніята, удовольствіята, като ся стичѣтъ въ купѣ предѣ насѣ отнимѣтъ отѣ предѣ очыгы ни тѣгыты раскаяніята, и скърбиты, които гы слѣдуватѣ.

Всичко, въ природѣтъ, ся ухылва на младенецѣтъ който ся появява на землѣтъ, упоенѣ сладко отѣ съществуваніето си, той едвамѣ разбира че може человекѣ да ся ускърби и да умре единѣ денѣ.

Вѣ неопределениѣтъ си жаркостѣ, като иска да оныта тождевременно всичкыты удовольствія на животѣтъ, безпокойното му желаніе нема нищо постоянно; прегръща всичко безѣ да обнеме добрѣ нищо, наслаждава ся съ оная поетическа невѣства която описува Виргиліѣ, бързеты му стѣпки плъзнѣтъ врѣзѣ тревѣтъ и врѣзѣ цвѣтъята безѣ да гы превывѣтъ.

Той не употребява силыты си, расточава гы само; ако играе той не трѣси богатство, той трѣси съраздвиженіе; ако ся предава на удовольствіето, той не обыча любовницѣтъ той обыча любовѣтъ; ако воюва, той не гони непріятелѣтъ, той трѣси опасны и редпріятія; сякашѣ че брѣза да истощи животѣтъ си.

Сънѣ тврѣде кѣсовременѣ! Часове на мечтанія! Свѣткавицата минува по малко брѣзо отѣ колкото вой! Времето на опасностѣтъ приближава, частѣтъ на излѣгваніята въ надеждыты дохожда; наскоро Наркисѣ стѣглежда че не обожава есвѣнѣ единѣ суетенѣ образѣ; Тентаѣ, че гони водѣ която му избѣгва; Іксіонѣ, че прегръща единѣ облакѣ.

Младенецѣтъ, попредѣ толкози жаркѣ, става навѣсенѣ, замисленѣ, посърналѣ; всичко подѣйствува на чувствованіята му, всичко гы уморы; но нищо юще не е вникнѣло въ сърдцето му, нито е удовлетвориѣло душѣтъ му: всичко отѣ вѣнѣ е юще пълно съ прелѣсти, нѣ вънѣтре въ него ся усѣща и забѣлѣзва празното.

Независимостѣта му го уморява; обрѣща нажаленыты си погледы кѣмѣ робството на дѣтинството, кѣмѣ тихыты

веригы, които бѣше скѣсалъ съ толкози нетърпение. Тамъ той бѣше средочіето на всичкиы благосклонности, гледаше ся покровителствуванъ, обыколенъ отъ любящы и любимы сѣщества; тукъ каква разлика! Оставенъ е самъ на себе си, обкруженъ отъ равнодушны, отъ съперници или отъ неприятели. Другъ пѣтъ прѣвѣты му сполуку бѣхъ като едно торжество въ домочадіето; днесъ всичкиы му другари соревнуватъ съ него за вѣнеца на доблестѣхъ, на силѣхъ, на искусството, на способностѣхъ; завистливи сѣ за удовольствіята му, студени въ печалиты му; разниѣвявѣтъ ся когато сполучва и благоденствува и смѣять ся за нещастіята му.

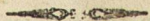
Не ся забавя да съзре че много галенія сѣ предательства, много похвалы примкы; че много образи не сѣ освенъ маски; че повечето обѣщанія сѣ лѣжы, и че тѣй както го казва единъ ученъ, и чловѣцити ся забавлявѣтъ съ клѣтвы, както дѣцата съ костыкы.

Една ненадѣйность іоше по-жалостна дохожда та умножава скърбытъ на душѣхъ му, смущеніето на умѣхъ му; уроцыты на свѣтъхъ му ся видѣтъ въ непрестанно противорѣчіе съ уроцыты които е пріѣлъ отъ учителиты си.

Тѣй всякога му ся представили благощастіето споредъ мѣдростѣхъ, злощастіето като слѣдствие на лудостѣхъ, добродетѣлѣхъ увенчанихъ съ уваженіе, порокухъ наказанъ съ презреніе; гледа, напротивъ, въ всякъ стѣпкъ гордостѣхъ да владѣе, смиренномудріето изоставенно, лошавинѣхъ торжествующѣхъ, добринѣхъ присмѣванѣхъ, лудостѣхъ на почетъ, мѣдростѣхъ заточенихъ въ едно съ правдѣхъ и истиниѣхъ, и счастіето да отваря на клеветыты, на глупостѣхъ, на лукавството входѣтъ на храмѣхъ си, при вратата на когото достоинството на праздно стои и обикаля.

(Слѣдува)

Прѣвожде Госпожица. Марія Чомакова.

Слѣдующето кратко словце е казано отъ Госпожа Марійка С. Доспѣвскы, на годишнето празнуваніе на Женското Дружество въ Татаръ-Пазарджикъ. Ный не можемъ да не похвалимъ Г-жа М.

С. Доспѣвскы за родолюбивыѣ и и благородны чюства конто иска да вдѣхни на съгражданкы-тѣ си и ся надѣимъ че нейный умолителенъ гласъ въ ползѣ за образованіето на младый красенъ полъ въ града и ще намѣри отзивъ въ сѣрдцата на госпожитѣ въ Татаръ-Пазарджикъ. Като слушять трудоветы на Женскыѣ дружества въ околныѣ градове, като глѣдять вопиющыѣ нужды на отечеството си на конто немогътъ да бѣдѣтъ нечювствителны, тѣ ще излѣзатъ изъ гибелното и срамно равнодушіе за което ся оплаква ораторката и ще направатъ дружеството си достойно за тѣхъ и за града имъ. Защо госпожитѣ въ Татаръ-Пазарджикъ да нѣматъ едно Женско дружество каквото е онуй въ Карлово, въ Калюферъ, въ Желѣзникъ, въ Сливенъ, и пр. и да приѣматъ да каже цѣла Българія че сѣ останали назадъ? Понеже Женскыѣ дружества сѣ назначены да принесътъ много голѣмы лѣкове на раныѣ на отечеството ны и понеже съревнованіето е единъ силенъ двигателъ къмъ доброто, ный ще почнемъ слѣдъ малко да обнародвамы приходыѣ и разноскыѣ имъ за да види цѣлый българскы народъ въ кои градове госпожитѣ сѣ ся показали дѣятелны и родолюбивы и заслужватъ признателность и въ кои сѣ лежали въ срамотнѣ лѣность и равнодушіе.

А. І.

ТАТАРЪ-ПАЗАРДЖИКЪ, 30 Маіе 1871.

Почитаеми Госпожи и Господа !

Днесъ сме са събрали тукъ на годишно засѣданіе, както са бѣхме събрали и лани, да си съставимъ дружество и да си наредимъ уставъ по койго да са управляваме, и написаха са доволно Господжи, членове спомоще-

ствователи, но рѣшая по нѣкакѣ си причини непознати много отъ тѣхъ са отказаха. Ный колкото останахме сѣкакъ ся мжчихме да ги убѣдимъ, но никакъ неможахме да постигнемъ цѣльта си, и рѣшихме криво-лѣво да слѣдваме тѣзи година, та макаръ и да са събирахме кога малко, кога много, но не са пакъ отчаяхме да го напустнемъ, а го слѣдвахме до днесъ до колкото вече можахме, и само тѣзи надежда ни утѣшаваше, че въ начало сѣко нѣщо е мжчно, и за напредъ ще придобѣиме по-много посѣтителки да ползувать дружеството ни, кои матеріално, кои нравствено.

Любезни ми Господжи и Господа, ный колкото и много да сме направили до сега, то е нищо и никакво, нашата цѣль пикакъ не е постигната, ный не сме направили друго нищо, освѣнь една основа на нашето здаіе. Отъ днесъ нататкъ са изисква много, и много отъ нази да работиме неуморно за просвѣщеніе и развитіе на нашиятъ нѣжный полъ. За това Ви думамъ, сестры, ако са бѣха постарали нашитъ майки и баби за доброто ни възпитаніе, нали щѣхме да сме и ный нѣщо прѣдъ свѣта, и да са гордѣиме че сме майки на добре отхранены дѣца, но тѣквизъ быле времената, щото и ный сме живѣли до сега безъ ученіе и възпитаніе. Днесъ вече не е тѣй, днесъ настана друга епоха за нази, и познахме малко-много, че сичко въ свѣта става съ промѣненіе. Туи кое-то не сме намѣрили на готово, а сами захванали, трѣба да глѣдаме както сѣки споредъ силитъ си, и съ каквото може да помага, защото чрезъ този способъ скоро и лѣсно щемъ доби и уягчи образованіе по между нази. Тѣй трѣба и ный да са съобразяваме съ времената и да слѣдваме пхтетъ въ които сме вече постѣпили и да не оставаме на дия отъ нашитъ съседни градове, както: Желѣзникъ, Сливенъ, Калюферъ, Карлово, Габрово, и въ много други мѣста, дѣто иматъ добре наредени своитъ женскы дружества, и каквы голѣми капиталы събиратъ. а ный ако и да ги недостигаме за сега, то баремъ да слѣдваме по тѣхний примѣръ, защото безъ това ще останемъ за срамъ и укоръ предъ цѣлій свѣтъ, и предъ нашитъ потомцы.

Цѣльта на нашето дружество като не е друга, освѣнь да подпомагаме за образованіе на нашый нѣжный полъ, то нѣка работимъ на радо сърдце, кой съ каквото

може, защото неще да работимъ за друго но, за сами нази си и за нашитъ мили рожби. Дружеството ни като новоначало, ако и да е още твърдъ слабо, и дѣлата му да са малки по то постепенно ще ся уячи и ще си разширочи кръгътъ, а опытността ще на научи да дѣйствуваме и да извършваме по-вече, стига само ний да сме задружны и да бждемъ дѣятелны и постоянны, ако искаме да са възвиси и нашиятъ полъ и да дойдъ до степенъта на образованіето, въ която са намиратъ нашитъ сестры въ просвѣтена Европа.

Ето единъ живъ примѣръ: Англія е единъ островъ тѣсна земя, неплодородна, но чрѣзъ търговіята и учение-то си е достигнала до голъмъ степенъ богатство, а защо ний тукъ въ нашата богата земя, отъ естеството подарена съ богати сѣкровища, защо да сме останали тѣй сиромаси отъ сичко, и отъ нейнитъ произведенія обогатяваме другитъ европейски народы? Явно е че ний безъ учение-то си, сме останали много бѣдни и надира отъ тѣхъ; безъ просвѣщеніе нема благосъстояніе, а безъ благосъстояніе-тъ сѣществуваніето на народытъ е въ зло положеніе.

За това Ви думамъ, мили сестры, и Ви моля отъ се сърдце, послушайте моятъ слабій гласъ, елате да са съберемъ сички задружно и да работиме дѣйствително за просвѣщеніето и образованіето на нашій полъ, защото безъ него, просвѣщеніето, ще сме загубенъ народъ предъ образованнитъ народы, както що сме быле и до днесъ, Тамъ дѣто жената е просвѣтена и възпитана, тамъ сичко цвѣти, напредва и тамъ има животъ. Защо ний Българкытъ да не чувствуваме тѣзи голъма нужда и свѣта наша длъжность която са очаква отъ насъ, за нашето мило отечество и за нашитъ потомцы, които тѣжко ще на кжлятъ ако сега не са погрижемъ за тѣхъ, затѣхното добро възпитаніе и отхрана. Ако животатъ си прекарваме тѣй както нашитъ майки и баби, тогись сыноветъ ни, а особно дщерытъ ни не ще знаятъ нищо за нази, какво сме работили и какво добро сме имъ направили. Майката като оглѣдало въ една кжща, на дѣцата си, и въ сѣко друго общество, трѣба да бжде учена и добръ възпитана.

Почитаеми Господжи и Господа, отъ Вази нищо други не са очаква, освѣнъ Вашата доброволна помощъ, коя-

то ще бжде едничкото и най първичкото подкрепленіе на туй общополъзно заведѣніе; по при туй не трѣба да сѣ остава настрана и съгласіето, което е още по-голяма подпорка въ тѣхъви предирія. Чрезъ съгласіето, другитѣ народы сѣ достигнали въ туй сѣ високо положеніе и ный Българитѣ, чрезъ съгласіето и постоянството сѣ добухмѣ независимостъта на своята черква. То е най здравіятъ камѣкъ на едно основаніе а когато е тѣй, никой пѣтъ не трѣба да сѣ отдѣляме отъ него.

Най-подиръ, ный които сме быле членове на настоятелството въ растоаніе на една цѣла година, като сѣ усьщаеме неспособны за бждѣще да бждемъ пакъ въ управленіето му, молимъ Ви, почитаеми Господжи, като разгѣдате сичкитѣ смѣтки подробно, да ни замѣстите съ други по достойны лица, да управляватъ туй свято и общополъзно дѣло, за което и ный ще имъ бждемъ признателны. На конецъ пѣка Всѣвышнійтъ ни проводи своята благодать чрезъ Св. Духа, да бждемъ вынѣги сѣгласни, и едномысленны по-между сѣ за много години, което е най-приятното пѣщо въ сичкитѣ просвѣтени общества. Дай Боже.

Срѣдство за съхраненіе на здравіето.

Яшь и пій точно количеството което изискува тѣлото ти имеющъ подъ вниманіе работаніето на ума ти.

Оныя които умственно сѣ занимаватъ много трѣба да ядатъ по-малко отъ оныя които тѣлесно работатъ много, защото смиланіето за тѣхъ не е толкова лесно.

Като намѣришъ единъ пѣтъ количеството и качество то на хранѣ които ти сѣ нужни, пази гы постоянно.

Избѣгвай крайностѣтъ въ всяко пѣщо, въ ѣданіе както и въ пияніе.

Младостъта, пълный възрастъ, болѣстъта изискуватъ не еднакво количество хранѣ. Това сѣщото е право и за разнытѣ тѣлосложенія, храната която е много за единъ флегматикъ не е достаточна за единъ колерически temperamentъ.

Количеството на хранѣтъ трѣба колкото е възможно да отговаря на качеството и на условіята на стомаха, за да може стомахътъ да го смилаетъ.

Ако това количество е достаточнo, стомахътъ може съвършено да го смия, и то стага за да храни прилично тѣлото.

Мъчното е да си намѣри човѣкъ точнѣтъ мѣркъ, карара; нъ яшь по нуждѣ не по удоволствіе, защото лажкоміята не знай догдѣ ся удовлетворява нуждата.

Искашъ ли да ся наслаждавашъ съ дълъгъ животъ, съ здраво тѣло, и съ енергиченъ духъ; искашъ ли да усѣтишъ сладостѣтъ на чудеснѣтъ Божии творенія на този свѣтъ, труди ся най-напрѣдъ да подчинишъ апетитѣтъ на разума си.

Пищялката.

Писмо отъ Франклина на Г-юзя Дрименъ.

Получихъ двѣтъ писма на любезнѣтъ си пріятелкъ, едното за срѣдѣ другото за сжботѣ. Днѣсь пакъ имамъ срѣдѣ. Неудостоявамъ да получа еще писмо защото не отговорихъ на прѣминжлѣтъ. Нъ, съвсѣмъ що съмъ немарливъ и каквото отвращеніе и да имамъ да пишѣ, страхътъ да не бы да ми прѣстанжтъ вече вашитѣ прелестны писма, ако не помогна и азъ за да поддържъ взаимнописаніето, мя принуждава да възмѣ перото. И понеже М. Б. мя извѣсти толкова одлжительно че трѣгва сутринъ рано за да ви види, азъ, вмѣсто да прѣминж тѣжъ срѣдѣ вечеръ, както си правяхъ обыкновено на прѣдшественницѣтъ ѣ отъ сжщото имя, въ вашето сладко дружество, азъ сѣднахъ на масжтъ за да прѣмина врѣмято си да мыслиж за васъ, да ви пишѣ и да четж и повторж онова което сте ми писали толкова пріятно.

Очрванъ съмъ отъ вашето описаніе на рая и отъ плана ви какъ да живѣйте въ него. Много такожде одобрявамъ заключеніето което правите че догдѣ дойде онова врѣмя трѣба да извлѣчемъ отъ този земенъ свѣтъ всичкото добро което бы могло да ся извлѣче. Спорядъ мени, твърдѣ бы было възможно за насъ да извлѣчемъ много повече добро и да теглимъ много по-малко ако быхми само искали да внимавами да не давами много за пищежкитѣ си. Защото ми ся чини чѣ повичето отъ

злосчастныѣ които виждамы по свѣта сѣ станаха такива отъ немареніе на тѣхъ прѣдпазливостъ.

Вый пытате какво искамъ да кажъ. Вый обычате исторіята, и за това ще мя извините ако ви дамъ единъ която ся отнася за мене истый.

Като бѣхъ дѣте петъ-шестъ годишно, пріятелитъ ми, на единъ празникъ, ми напълниха джебчето съ петачета. Азъ тръгнахъ завчясъ да отида на единъ дюкянъ гдѣто ся продаваха залъгалки, нъ очарованъ стъ звука на единъ пищалкж която срѣснихъ на пята въ ржцѣтъ на друго едно малко дѣте азъ му прѣдложихъ и дадохъ своеволно за нежъ всичкытъ си пары. Върнахъ ся у дома и пишяхъ изъ всичкѣтъ къщѣ, твърдѣ благодаренъ чи съмъ съ нея иж купилъ, нъ понеже проглушявахъ ушитъ на всичкото семейство, братіята ми, сестритъ ми, племенницитъ ми като ся научихъ че съмъ далъ толкова пары за такъвзи единъ лошъ писъкъ, ми рѣкоха чи съмъ далъ за нежъ десятъ пѣти повече отколкото струвала: тогазъ тѣ мя на караха да помысля колко други добры нѣща бѣхъ можалъ да купя съ остатъка отъ паритъ си, ако бѣхъ былъ малко нѣщо по-благоразуменъ: тѣ ся толкова смѣхъ съ лудостыжъ ми щото мя правяха да ся пукамъ отъ ядъ; и размышленіето ми причини повече скърбъ нежели пищалката удоволствіе.

Тая случка обаче не быде отпослѣ безъ нѣкаквж ползж за мене, впечатленіето като ся вдѣла дълбоко въ душижъ ми; така щото колкото пѣти ми ся доискаше да си купя нѣщо, което ми не бѣше нужно, азъ си казувахъ въ себе си: да не давамы много за пищалкж тж; и паритъ ми оставаха.

Когато станахъ момче на възрастъ, когато влѣзохъ въ свѣта и наблюдавахъ хората какво правяха, азъ заблѣжихъ че срѣщахъ много челоуѣци които даваха много за пищалкж тж.

Когато виждахъ нѣкого който обладанъ отъ амбиціята да има благоволеніето на властыж, губяше врѣмято си да осжвнува въ кафе-ождаа на голѣмытъ, да жертвова спокойствіето си, свободжъ си, добродѣтельжъ си, и може быти и искреннытъ си пріатели, за да сполучи едно

мжничко рюдбе; азъ си думахъ въ себе си: този челоуѣкъ дава много за пищялкѣтъ си.

Когато виждахъ други нѣкого жадеиъ за популярностъ и за това да ся занимава съ публичны припиры, като остава своите частны работы и ся съкрушава съ тѣжъ небрѣжностъ: той плаща много, викахъ, за пищялкѣтъ си.

Ако познаехъ нѣкой сръбролюбецъ, който отхвърляше всякакѣтъ начинъ да живѣи добръ, всяко почитаніе на съотечественициѣтъ си, всяка прелестъ на пріятелството за да има единъ купъ жытъ металъ: окаянный, казувахъ, ти давашъ много за пищялкѣтъ си.

Когато сръщияхъ нѣкой раскошенъ челоуѣкъ жертвующъ всяко похвално усъвършенствованіе на душѣтъ си и всяко улучшение на състояніето си на сладострастіята на чувството чисто тѣлесно, и съкрушающъ здравіето си въ трѣсяніето на тѣя сладострастія: Заблуденный, казувахъ си, ты си доставляшъ мѣжы вмѣсто удовольствія; ты плащашъ много за пищялкѣтъ си.

Ако видяхъ други нѣкого пристрастенъ къмъ хубавы облѣкла, хубавы кѣщи, хубавы мобили, хубавы кочии, всичко това по-горѣ отъ капитала му, което си не доставлява освѣтъ като прави борчове, и достигва най-послѣ да изгине въ тъмницѣтъ: Увы!, си казувахъ, той плаща много за пищялкѣтъ си.

Когато виждахъ нѣкоѣ прѣкраснѣ дѣвойкѣ естесвенно добрѣ и кроткѣ, ужененѣ за единъ човѣкъ жестокъ и скотоподобенъ, който ѣ злоупотрѣблява непрѣстанно: много е жялно, казувахъ, че е платила толкова скѣпо за пищялкѣтъ си.

Най-послѣ разбрахъ че най-големата часть отъ злосчястіята на челоуѣческый родъ дохождатъ отъ кривыѣ оцѣненія които хората си съставляватъ за стойностѣтъ на нѣщата, и отъ това че даватъ много за пищялкѣтъ.

Сбогомъ любезнѣйшая ми пріятелко; вѣрвайте че съмъ вашъ твърдъ искрененъ пріятель и съ единъ прѣданность неизмѣннѣ.

(прѣводъ)

Л. Говчеез.